

LIITONARKKI

Jumalan läsnäolo Israelissa ilmenee monin tavoin. Liitonarkki on yksi sen näkyvistä merkeistä kahdessa suhteessa: — 125 × 75 × 75 cm:n arkkuun on suljettu kymmenen sanaa, jotka Jumalan sormi kirjoitti kivitauluihin (5. Moos. 10:1–5); — tämä kullalla päällystetty ja kerubein kruunattu arkku on Jahven valtaistuini tai jalkojen astinlauta (Ps. 132:7; 1. Aikak. 28:2). Näin Jahve, joka ”istuu kerubien päällä” (1. Sam. 4:4; Ps. 80:2), pitää sanaansa jalkojensa alla. Teltan suojissa oleva liitonarkki on ikään kuin liikkuva pyhäkkö, joka kulkee Israelin mukana sen alkuaajoista, Siinailta lähdettyä, temppelin rakentamiseen asti, jolloin arkki sijoitetaan sinne. Siitä lähtien temppeli nousee etualalle ja liitonarkki menettää merkitystään; sitä ei enää mainita teksteissä. Se katoaa epäilemättä temppelin mukana pakkosiirtolaisuuden aikana. Toisessa temppelissä armoistuin näyttää jumalanpalveluksessa korvanneen liitonarkin.

Liitonarkin kautta liiton Jumala osoittaa olevansa läsnä kansansa keskellä — johdattaakseen ja suojellakseen sitä, — tehdäkseen sanansa tunnetuksi ja kuullakseen rukouksen.

I. Jumala läsnä toiminnassaan. Liitonarkki tekee konkreettiseksi Jumalan toimivan läsnäolon Eksoduksen (Exodus / lähtö Egyptistä) ja luvattun maan valloituksen aikana. Vanhin merkintä (4. Moos. 10:33) osoittaa, että Jahve itse johdatti näin kansansa kulkua erämaassa; arkin siirtämiseen liittyy sotalaulu (4. Moos. 10:35; 1. Sam. 4:5). Arkki on pyhän sodan vertauskuva, joka todistaa Jahven, ”sotaurhon” (2. Moos. 15:3), itse osallistuvan lupauksen toteuttamiseen: Jordanin ylitykseen, Jerikon valtauksen ja taisteluun filistealaisia vastaan. Silon pyhäkössä ilmaus Jahve Sebaot liittyy arkkiin (1. Sam. 1:3; 1. Sam. 4:4; 2. Sam. 6:2). Tästä sotaisasta historiasta arkille jää pyhä luonne, joka on sekä pelottava että hyvää tekevä. Se samastetaan Jumalaan antamalla sille hänen nimensä (4. Moos. 10:35; 1. Sam. 4:7). Se on ”Israelin kunnia” (1. Sam. 4:22; vrt. Valit. 2:1), Jaakobin Väkevän voima (Ps. 132:8; Ps. 78:61), pyhän Jumalan läsnäolo kansansa keskellä; se edellyttää pyhyttä jokaiselta, joka tahtoo lähestyä sitä (1. Sam. 6:19 f.; 2. Sam. 6:1–11). Arkki tuo ilmi Jumalan vapauden: kansa ei voi ottaa häntä omakseen, mutta hän toimii silti sen hyväksi ja osoittaa sille suosionsa (1. Sam. 4–7).

Arkin historia saavuttaa täyttymyksensä ja päättyy, kun Daavid tuo sen juhlallisesti Jerusalemiin kansan iloitessa (2. Sam. 6:12–19; vrt. Ps. 24:7–10), missä se löytää lepopaikkansa (Ps. 132; 2. Aikak. 6:41 f.); lopulta Salomo sijoittaa sen temppeliin (1. Kun. 8). Siihen asti liikkuva arkki oli ikään kuin heimojen käytettävissä; Natanin profetian jälkeen (2. Sam. 7) liitto kulkee sen Daavidin suvun kautta, joka yhdisti kansan: Jerusalemi ja temppeli perivät arkin erityisluonteeseen.

II. Jumala läsnä sanansa kautta. Arkki on samalla Jumalan sanan paikka. Ensinnäkin siksi, että se sisältää lain kaksi taulua: se pitää Israelissa yllä ”todistusta”, jonka Jumala antaa itsestään, ilmoitusta tahdostaan (2. Moos. 31:18), ja vastausta, jonka Israel on antanut tähän sanaan (5. Moos. 31:26–27). Ilmaukset liitonarkki ja todistuksen arkki kuvaavat arkkia suhteessa liiton määräyksiin, jotka on kaiverrettu tauluihin molempia osapuolia varten.

Arkki jatkaa tavallaan Siinain kohtaamista. Erämaavaelluksella Mooses menee telttaan, kun hän tahtoo kysyä neuvoa Jahvelta ja saada häneltä sanan kansalle (2. Moos. 25:22) tai päinvastoin rukoilla kansan puolesta (4. Moos. 14). Siellä, arkin yläpuolella, Jahve puhuu Moosekselle ja ”keskustelee hänen kanssaan niin kuin lähimmäisensä kanssa” (2. Moos. 33:7–11; 2. Moos. 34:34; 4. Moos. 12:4–8). Myöhemmin Amos esittää arkin luota tulevan julistuksensa ikään kuin uutena Siinaina (Aam. 1:2), ja juuri rukoillessaan arkin edessä Jesaja saa profeettallisen kutsumuksensa (Jes. 6). Samoin uskova tulee arkin eteen kohtaamaan Jumalan: kuuntelemaan hänen sanaansa, kuten Samuel (1. Sam. 3), kysymään häneltä neuvoa pappien, lain vartijoiden ja tulkitsijoiden välityksellä (5. Moos. 31:9–33) tai rukoilemaan häntä kuten Hanna (1. Sam. 1:9) tai Daavid (2. Sam. 7:18). Tällainen arkin kunnioittava ”hurskaus” siirtyy aikanaan myös temppeliin (Salomon rukous: 1. Kun. 8:3; Hiskian rukous: 2. Kun. 19:14).

III. Arkki Israelin toivossa ja UT:ssa. Jeremia kehottaa vuoden 587 jälkeen olemaan surematta kadonnutta arkkia, sillä uusi Jerusalemi, josta on tullut kansojen keskus, on itse oleva Jahven valtaistuin (Jer. 3:16–17), ja uuden liiton aikana laki kirjoitetaan sydämiin (Jer. 31–34). Hesekiel käyttää Jahven liikkuvan istuimen, arkin, kuvastoa osoittaakseen, että kirkkaus lähtee saastuneesta temppelistä liittyäkseen pakkosiirtolaisiin; Jumala on tästä lähtien läsnä jäännöksessä, pyhässä yhteisössä (Hes. 9–11). Juutalaisuus näyttää toivoneen, että arkki ilmestyisi uudelleen aikojen lopulla (2. Makk. 2:4–8); tämä kuvataan Ilmestyskirjassa (Ilm. 11:19). Uusi testamentti osoittaa, että arkki on saanut täyttymyksensä Kristuksessa, Jumalan sanassa, joka asuu ihmisten keskuudessa (Joh. 1:14; Kol. 2:9), toimii heidän pelastukseksi (1. Tess. 2:13), on heidän oppaansa (Joh. 8:12) ja tulee todelliseksi armoistimeksi (Room. 3:25; vrt. 1. Joh. 2:2; 1. Joh. 4:10).

JB

Katso myös: → Liitto AT I 3 — culte AT I ; NT III 2-gloire